

УДК 339.92:[332.1:338.22]

О. О. Дудка – аспірант кафедри
країнознавства і міжнародних відносин
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

Вплив політики територіальних громад на розвиток транскордонного підприємництва

*Роботу виконано на кафедрі
країнознавства і міжнародних відносин
СНУ ім. Лесі Українки
Науковий керівник: **Н. Н. Коцан** – доктор
географічних наук, професор*

Розглядається питання розвитку малого та середнього підприємництва в транскордонному регіоні. Особлива увага приділена впливу політики територіальних громад на ведення бізнесу та розвитку підприємництва в регіоні. Розглянуто різноманітні типи політики територіальних громад у сфері підприємництва.

Ключові слова: місцева влада, транскордонний регіон, мале та середнє підприємництво.

Dudka O. O. Impact of the Local Authority on Cross-border Entrepreneurship Development. Problems of small and medium enterprises development in cross-border regions are achieved in this article. Special attention paid to impact local authority policy on doing business and entrepreneurship development in the region. Considered several types of impact policy.

Key words: local authority, cross-border region, small and medium enterprises.

Актуальність теми дослідження. Транскордонне підприємництво відноситься до виду підприємницької діяльності, яка здійснюється через державні кордони. Регіони, виходячи з вказаного поняття, отримують потенційні переваги. Для підприємництва – це можливість доступу до нових ринків та збуту й постачання, капіталу, робочої сили та технологій. Транскордонне підприємництво повинно сприяти отриманню вигод по обидві сторони кордонів співробітництва. В цьому контексті транскордонне підприємництво може розглядатися в ролі рушійного активу регіонального розвитку та сприятиме перетворенню периферійних регіонів на ядро економічного та соціального розвитку країни або її частини.

В межах транскордонного співробітництва підприємництво може набувати різноманітних форм: починаючи від звичайної до об'єднання капіталу чи створення стратегічних альянсів між підприємствами та іншими учасниками. Тоді, як одні форми мають на меті довготермінову співпрацю, інші – мають обмежений термін дії відповідно до обставин та мети їх існування.

Створення політичного та законодавчого середовища існування та функціонування транскордонного підприємництва повинно розглядатися як частина регіональної стратегії розвитку учасників транскордонного угруповання. Слід відзначити, що транскордонне співробітництво розглядається як рушій розвитку регіонів, як можливість отримання економічних переваг, а відмінність у рівнях економічного розвитку та різних рівнях державного управління, функціонування регіонального підприємництва впливає на природу та ступінь взаємодії суміжних територій через кордони.

Метою дослідження є визначення взаємозв'язку між територіальними громадами та політикою, яку вони здійснюють відносно підприємництва в межах транскордонного угруповання.

Результати дослідження. Усі учасники транскордонного угруповання – місцеві органи влади, громадські організації, населення, підприємницькі структури і т. п. у своїй діяльності пов'язані між собою й функціонують у межах визначеної території та визначених колегіальними органами повноважень. Лише підприємницькі структури «наділені» відповідно до природи своєї діяльності можливістю функціонувати не лише в межах вказаного регіону, а й поза його територією. Саме процеси інтернаціоналізації надають підприємництву такі особливості.

Інтернаціоналізація, або іншими словами – поглиблення взаємозв'язків, «зв'язує» підприємництво із усіма функціонуючими учасниками транскордонного угруповання. Тому враховуючи діяльність транскордонних та місцевих територіальних громад, діяльність бізнесу підпадає під регулювання з боку останніх. Таке регулювання зумовлене й тим фактором, що територіальні громади ставлять перед собою завдання отримання більших вигод та усунення викликів сучасності для населення та середовища, в якому вони проживають [1, с. 15].

Безперечно, основою політики територіальних громад є сприяння та забезпечення соціально-економічному розвитку власних територій, а транскордонне підприємництво забезпечує прикордонні регіони безліччю переваг, які сприятимуть їхньому розвитку. Типово, що прикордонні території є відірваними від основної національної економічної активності. Як результат, виникає потреба у створенні політики середовища, яка полегшуватиме виникнення продуктивних форм транскордонної співпраці у сфері підприємництва як необхідної частини стратегій регіонального розвитку прикордонних територій.

Однак, відносини між розвитком підприємництва та транскордонним співробітництвом має зворотню дію. З одного боку, транскордонне співробітництво може діяти як стимулятор розвитку підприємництва в регіонах, які мають значні недоліки, перебуваючи на периферії. З іншого боку, сутність та розмір існуючого підприємництва в прикордонному регіоні прямо впливає на рівень зацікавленості в транскордонному співробітництві, оскільки в ході такої співпраці, впливатимуть на кількість суб'єктів господарювання, які перебувають у пошуку ринків, постачальників, капіталу та інновацій, що потенційно транскордонні підприємства можуть запропонувати [1, с. 23].

Незважаючи на всі переваги, регіон в особі місцевого управління, а також системи державотворення може мати негативний вплив на розвиток інтернаціоналізації підприємництва на прикордонних територіях. Так, за даними ОЕСР, законодавчі труднощі у доступі до внутрішніх ринків країн-партнерів, а також обмежена інформація щодо можливості діяльності на їхній території відносяться до найважливіших бар'єрів процесу інтернаціоналізації розвитку підприємництва [3, с. 8].

Оскільки учасники транскордонного співробітництва від діяльності підприємництва отримують переваги в можливості розвитку місцевої економіки, забезпечення соціальних потреб населення та наповнення бюджету, регулювання діяльності територіальними громадами зводиться переважно до таких заходів:

- регулювання внутрішньорегіональної політики у сфері ведення торгівлі;
- регулювання руху ресурсів та рівня доступу до них;
- регуляторна політика у сфері гармонізації місцевого законодавства та правил ведення підприємницької діяльності [2, с. 110].

З метою регулювання та впливу на діяльність транскордонного підприємництва територіальними громадами здійснюються такі політики (заходи):

- **Політика із непрямым впливом.** Підприємництво зацікавлене у розвитку транскордонної співпраці через розширення законодавчого середовища. Прикладом можуть слугувати заходи територіальних громад, націлених на підтримку кооперації в системі підприємство–підприємство. Законодавче середовище може видаляти непотрібні перешкоди й формувати середовище найбільш сприятливе для ведення бізнесу. Визначено шість способів, завдяки яким територіальні громади можуть впливати на природу та темпи розвитку підприємництва:

1. Макроекономічна політика – шляхом впливу на здатність та готовність підприємництва до інвестування.

2. Витрати, пов'язані із упровадженням законодавчих ініціатив. У більшості випадків, у непропорційно великих обсягах лягає на малі підприємства.

3. Податкова політика, яка включає величину загального податкового тягара, частоту та зміни, методи, які використовуються для збору податків.

4. Вплив місцевих органів влади на різноманітність ринкоутворюючих інституцій.

5. Вплив місцевих органів влади на кількість підприємств у регіоні; позиція та поведінка окремих політиків та представників місцевої влади у стосунках із підприємствами.

6. Пряме втручання, направлене на виділення допомоги малим підприємствам задля подолання недоліків і відсутності конкурентних переваг останніми.

Іншим релевантним аспектом розширення законодавчого середовища – це підвищення ефективності в процесі доставки товарів та послуг. Для того, щоб ефективно впроваджувати заходи, спрямовані на сприяння та заохочення транскордонного підприємництва, функціонування т. зв. агентств із підтримки ведення бізнесу та створення їх мережі, є необхідною умовою.

– **Політика із прямим впливом.** Заходи спеціально орієнтовані на заохочення й розвиток транскордонного підприємництва зазвичай зосереджені на задоволенні потреб фірм, зацікавлених у пошуку та співпраці з іноземними партнерами, створення форуму підприємств, які обмінюються інформацією і, таким чином, полегшують вирішення юридичних і регуляторних питань на території транскордонного ринку. У ситуації обмежених ресурсів громади є потреба надання адресної допомоги фірмам, орієнтованим на власний розвиток, які прагнуть вести діяльність або збільшити свою присутність на зовнішніх ринках; та/або шукають шляхи розширення більш інтернаціоналізованої бази постачання, ринку капіталу, технологій або «ноу-хау». Одним із ключових факторів впливу на здатність підприємств до транскордонного співробітництва або розширення інтернаціоналізації є доступ до інформації. Основна інформація про потенційні вигоди та ризики інтернаціоналізації бізнес-партнерства є важливою формою обізнаності. Донесення подібної інформації здійснюється через започаткування територіальними громадами окремо або спільно із бізнес-структурами інформаційних агенцій. Основна їх роль полягає в донесенні до підприємств інформації стосовно регуляторних і торгових режимів у країнах-партнерах. Найбільш дієва та поширена техніка, яка використовуються для стимулювання розвитку партнерства між малими та середніми підприємствами транскордонного регіону – зведення бізнес-партнерів шляхом становлення B2B-контактів (Business-to-Business). Таким чином, партнери мають змогу отримати та вивчити інформацію про діяльність та потенціал один одного наочно [2, с. 132].

Базуючись на політиці та заходах, які здійснюють територіальні громади в контексті розвитку транскордонного підприємництва, виділяють три типи транскордонних регіонів:

- регіони, де політика територіальних громад є скоріше стримуючою;
- регіони, де політика територіальних громад є скоріше розвиваючою;
- регіони із розвиваючою політикою [2].

До першого типу належать регіони, які більшою мірою належать до країн із централізованим керуванням економікою, жорстким контролем наповнення соціальної сфери за рахунок бізнесу та низьким рівнем обізнаності населення й підприємств від переваг ведення транскордонної діяльності. У таких регіонах територіальні громади у питаннях сприяння розвитку транскордонного підприємництва керуються виключно національним законодавством. Таким регіонам притаманна наявність потенційно розвинутого секторів економічно-соціального життя та такого рівень розвитку якого, є значно нижчим. Для прикладу можуть слугувати транскордонні об'єднання Росії та Фінляндії.

До другого та третього виду належать регіони з пропорційно однаковим економічним розвитком. Територіальні громади в силу децентралізованого управління наділені широким спектром повноважень у сфері управління соціально-економічним життям регіонів. Визнано, що цей тип регіонів є найбільш вдалим для розвитку транскордонного підприємництва, а політика територіальних громад є гнучкою та відповідає потребам як бізнесу, так і населення транскордонного угруповання. До такого типу належать транскордонні регіони між Болгарією та Грецією, Польщею та Словаччиною [2, с. 148].

Висновки. Отже, що територіальні громади транскордонних регіонів мають можливість впливати на ведення підприємництва та сприяти його розвитку. Є два шляхи здійснення такого впливу – прямий, який зводиться більшою мірою до інформування та сприяння у становленні й налагодженні зв'язків між підприємствами угруповання, та непрямий, який тісно пов'язаний із державною політикою в економічній та соціальній сферах. Все ж одним із головних завдань територіальних громад є сприяння започаткування та ведення транскордонного підприємництва у світлі того, що регіони отримують конкурентні переваги поряд із іншими регіонами однієї країни через спрощення доступу підприємств до іноземних ринків збуту, капіталу, робочої сили та технологій, забезпечуючи тим самим наповнення бюджету та розвиток соціальної сфери у середині регіону та транскордонного угруповання загалом.

Джерела та література

1. Mazum M. I. Internationalization process of SMEs: strategies and Methods / M. I. Mazum, A. Fernandez. – Vasteras : Malardalen University School of Sustainable development of Society and Technology, 2008. – 59 p.
2. Smallbone D. Cross-border entrepreneurship and economic development in Europe's border region / D. Smallbone, F. Welter. – Cheltenham, UK, 2012. – 276 p.
3. Top barriers and drivers to SME Internationalizations. Report by OECD Working Party on SME's and Entrepreneurship / OECD. – Brussels : OECD Centre for Entrepreneurship, SME and Local development (CFE), 2013. – 34 p.

УДК 322.2.021.8(4)

Р. С. Гуз – студент 4 курсу географічного факультету Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Особливості проведення земельної реформи в країнах Центрально-Східної Європи

*Роботу виконано на кафедрі геодезії,
землепорядкування та кадастру
СНУ ім. Лесі Українки*

Проаналізовано особливості проведення земельної реформи в країнах Центрально-Східної Європи. Розглянуто характерні зрушення, що відбулися в окремих країнах регіону в